

Klimaatneutraal Roeselare

Beleidsaanbevelingen klimaatplan #VANRSL,
een roadmap tot een klimaatbestendige stad.

Klimaatneutraal RSL

Klimaatfestival

In 2017 ondertekende Roeselare het Europese Burgemeestersconvenant voor klimaat en energie en ging het engagement aan om uit te zoeken of de stad klimaatbestendig kan worden. Een stad die vriendelijker is voor de luchtwegen, groener, veiliger, met meer aangename plaatsen, de kelders droog houdt, het hoofd koel en ondernemingskansen realiseert.

De klimaatuitdaging zal in en door steden worden opgelost. Zij staan vandaag vooraan in de realisatie van concrete klimaatoplossingen. Het is een grote uitdaging dat het stadsbestuur niet alleen kan realiseren. Daarom legden we de Roeselarenaar de uitdaging voor tijdens het klimaattraject de Klimaatswitch #VANRSL.

Samen met VITO, Meneer de Leeuw, ABF research, honderden burgers, scholen, ondernemers, architecten, enz. onderzochten we de mogelijkheden van Roeselare om klimaatneutraal te worden. Uit dit proces zijn vele aanbevelingen gekomen op maat van Roeselare. De Roeselaarse stadsmakers zijn gemotiveerd om eraan te beginnen. Daarom vervelt vandaag op het Klimaatfestival de Burgemeestersconvenant tot een Burgerconvenant.

We roepen de volgende bestuursploeg op om de noodzakelijke en slimme keuzes te maken om de Klimaatswitch mogelijk te maken en van Roeselare een klimaatbestendige stad te maken. Een stad met een hoge levenskwaliteit, klaar voor de toekomstige uitdagingen en met een positieve impact op het klimaat.

Onderteken mee de Klimaatswitch. Samen maken we de Klimaatswitch #VANRSL.

Inleiding

De omslag of transitie naar een hernieuwbaar, klimaatvriendelijk energiesysteem is één van de grootste uitdagingen van onze tijd. Roeselare wil bij het realiseren van deze oplossingen aan kop lopen. De bouwstenen liggen vandaag klaar in de stad: warmtenet, restwarmte, windmolens, duurzame gebouwen, laadinfrastructuur voor elektrische mobiliteit, ondernemingszin, enz...

De technologieën nodig voor deze systeemomslag zijn beschikbaar en zal voortdurend verbeteren. We weten ook dat een snelle overgang naar een klimaatbestendige samenleving niet alleen wenselijk is maar ook economisch voordelig: op lange termijn realiseren we zo niet alleen het meest maatschappelijke winst maar beperken we ook de risico's op ernstige klimaatschade.

Tegelijkertijd zien we dat verder werken zoals we altijd al deden niet meer werkt. Taaie vraagstukken zoals klimaatverandering krijgen we moeilijk opgelost met een traditionele aanpak. Deze transitie vraagt mobilisatiekracht, verbeeldingskracht en creativiteit van burgers, bedrijven, overheden en kennisinstellingen. Hier ligt de grootste uitdaging: via intense samenwerking attitudes, structuren en praktijken opzetten die deze systeemomslag voorbereiden en concrete innovaties introduceren.

Bij aanvang van de voorliggende studie zijn daarom verschillende stadsmakers vanaf de eerste dag betrokken. Samen met een honderdtal burgers, ambtenaren, ondernemers, leerkrachten, leerlingen, experts, enz. hebben we het energiegebruik, energiesysteem en de kansen voor de stad in kaart gebracht. In het traject hebben we op eigenzinnige wijze de wereld van technologie geconfronteerd met de leefwereld van Roeselare. Die combinatie-aanpak leverde vernieuwende oplossingen op maat van Roeselare. Het zijn oplossingen waarvoor goesting bestaat in de stad om ze mee te realiseren.

Tijdens dit klimaattraject werd duidelijk dat in Roeselare een sterk klimaatbewustzijn aanwezig is. Er is veel zin om te vernieuwen, toekomstgericht en vooral concreet aan de slag te gaan samen met verschillende stadsmakers. Wat helemaal in lijn ligt met de ondernemingszin waarvoor Roeselare bekend staat.

De Roeselarenaar verwacht veel van een collectieve aanpak en ziet een belangrijke rol weggelegd voor ondersteuning en sturing vanuit de stedelijke overheid. Het klimaatprobleem aanpakken is een collectieve uitdaging waaraan men individueel wil bijdragen, maar wel met een sterke regierol vanwege de stad en een stabiele omgeving om nieuwe concepten te testen. Deze verrassende uitkomst is een kans om in Roeselare een klimaataanpak op te zetten op maat van het specifieke DNA van de stad: individueel ondernemend maar tegelijk ook collectief verrijkend.

In dit plan staan voorstellen en ideeën die nu verder uitgewerkt worden om de Klimaatswitch te realiseren en de doelen van het Burgemeesterconvenant te halen met een sterk engagement van Roeselaarse stadsmakers. Die doelen zijn haalbaar als we de keuze maken om baanbrekend te zijn.

Klimaatswitch

De Klimaatswitch, het traject dat 'Roeselare klimaatneutraal' ondersteunt, startte in juni 2017. Lukt het voor Roeselare om een klimaatbestendige stad te worden? Klimaatbestendig betekent een Roeselare dat niet langer bijdraagt aan de klimaatverandering en de gevolgen beperkt worden. Binnen de Klimaatswitch zochten we naar oplossingen. Hiervoor werden 5 sporen opgezet:

1. Klimaatswitch: concrete acties en projecten (Restorestjes, winkeldeuren, klimaathuis, groepsaankoop dak- en spouwmuurisolatie, enz.)
2. Co-creatieproces binnen de stadsadministratie,
3. Co-creatieproces met de stadsactoren,
4. Technische voorstudie om klimaatmaatregelen door te rekenen en te toetsen op hun bijdrage aan een klimaatneutrale stad
5. Vernieuwingsnetwerk rond concrete projecten: energiecoöperatie, duurzame en gedeelde mobiliteit, duurzame straat, renovatie, ...
6. De klimaatstudio 'City-Zen Roadshow': ontwerpstudio voor een klimaatbestendige stad

Deze verschillende sporen vulden elkaar aan, daagden elkaar uit, zorgden voor onderlinge bijsturingen en zorgden voor nieuwe inzichten. Doorheen dit werk kristalliseerden verschillende ideeën uit tot klimaatwerven waarvoor een sterk engagement bestaat. De verschillende klimaatwerven werken als een parelsnoer waarbij de doelstellingen van de Burgemeestersconvenant de verbinding is tussen de 'parels'.

Klimaatwerven

Energieverspilling tegengaan: De energieverspilling tegengaan en de energievraag verder verkleinen blijft belangrijk.

Mogelijkheden voor klimaatbestendig RSL

Kansen geven aan nieuwe sterke partnerschappen voor concrete oplossingen: bijv. straatarchitecten, een kennislaboratorium klimaatneutraal wonen, energieregisseurs op wijkniveau, begeleidde zelfbouw, ontzorging bij renovatie tot energieneutraliteit, stedelijke energiestrijd, enz.. Ook bedrijven zijn geïnteresseerd in samenwerking om beter met energie om te springen.

Regionaal samenwerken aan energie- en warmteproductie. Kan Roeselare van energie een streekproduct maken? Lokaal houden van productie en uitgaven voor energie versterkt de lokale economie. Het warmtenet houdt zo 3,2 miljoen euro per jaar in de stad.

Mogelijkheden voor klimaatbestendig RSL

Een stedelijke energiecoöperatie kan werken als motor voor ontwikkeling van hernieuwbare energie en groene warmte. Uitwisselen van energiestromen in de regio. Energieplanning, warmtezoningskaarten, enz. ondersteunen de energietransitie op maat van de buurten en bedrijven.

Slim groen verdichten: Roeselarenaars willen natuur in de stad zien, ruiken en voelen. De versteningsgraad ligt hoog. Het gebrek aan groen is gelinkt aan overstromingsproblematiek in de stad en de kwetsbaarheid van de stad voor veranderingen in het klimaat.

Mogelijkheden voor klimaatbestendig RSL

Ruimte voor groen-blauwe netwerken in Roeselare, in nieuwe ontwikkelingen en bestaande stadsdelen, versterkt de weerbaarheid van de stad tegen klimaatverandering. Nieuwe ruimte geeft kansen aan nieuwe jobs, buurtinitiatief en verhoogt de leefbaarheid van de stad.

Duurzame mobiliteit en transport: Roeselare heeft veel wandelaars en fietsers. Toch laten veel mensen nog de fiets staan en kiezen voor de auto. Ook het openbaar vervoer kan beter.

Mogelijkheden voor klimaatbestendig RSL

Verder aanleggen van aantrekkelijke infrastructuur voor de fiets, uitrollen van meer duurzame, gedeelde en elektrische mobiliteit, stadsdistributie, sterker collectief vervoersnetwerk op maat van de stad, ondersteunend parkeerbeleid, kansen voor nieuwe verdienmodellen zoals Mobility as a Service (MAAS), enz..

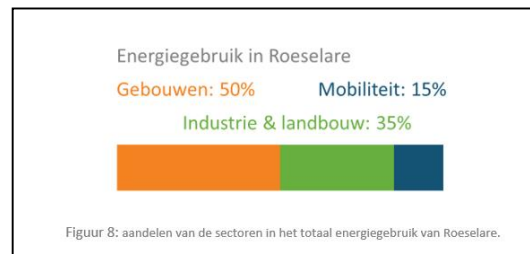
Stad van de voeding: Roeselare, groenteschuur voor Europa, huisvest vele grote industriële voedingsbedrijven en doet aan onderzoek en innovatie in de domeinen van landbouw en voeding. Tegelijk koestert de stad een cultuur van gastronomie. Wat gebeurt er als je die kennis naar de stad haalt?

Mogelijkheden voor klimaatbestendig RSL

Een broeihaard van experimenten rond korte, lokale en duurzame voedingsketens, kansen voor nieuwe samenwerkingen tussen straten en landbouwbedrijven. De inspanningen hier leveren klimaatwinst op en versterken het DNA van de stad versterken. Een cultuur van innovatie en 'smoel' helpt de stad aantrekkelijk houden voor jonge mensen.

Energiegebruik in Roeselare

Omdat de stad op een beperkt grondgebied een hoge bebouwingsgraad en een aanzienlijke industriële activiteit kent, wordt volledige zelfvoorziening op het vlak van energie een grote uitdaging. Die kan aangepakt worden met twee strategieën: verhogen van de energie-efficiëntie en produceren van duurzame en/of hernieuwbare energie op het eigen grondgebied en regio. Door de situatie van de stad dient in elk van de mogelijke scenario's zowel sterk ingezet te worden op efficiëntie als op hernieuwbare productie.

Gebouwen zijn de grootste energiegebruiker (50%) en bieden ook het grootste economisch haalbaar besparingspotentieel. Diepe renovatie met een reductie van de energievraag voor ruimteverwarming tot 60% is zinvol en verdient zich terug op lange termijn, maar is duur voor de individuele gebouweigenaar. Er zijn incentives nodig om de stedelijke renovatie aan te zwengelen. Wanneer de ambitie minder hoog gelegd wordt, dient het aandeel van hernieuwbare energieproductie evenredig omhoog te gaan.

In de **industrie** is het energiegebruik en het besparingspotentieel sterk afhankelijk van het soort proces. Een staalname in Roeselare geeft aan dat nogal wat bedrijven proceswarmte behoeven op temperaturen in de range 60-140°C, geïnteresseerd zijn in hernieuwbare energieproductie en energie-uitwisseling, maar ook vrezen dat er nog weinig efficiëntiewinst geboekt kan worden. Een aantal bedrijven voorziet groei wat de energievraag eerder doet toenemen.

De **mobilititeit** kan verduurzaamd worden door op twee strategische assen in te zetten: een modal shift naar duurzame transportmodi en een vergaande elektrificatie van het vervoer. Roeselare kan inspiratie halen uit het Zürich-model: 1/3de zacht vervoer, 1/3de openbaar vervoer, 1/3de auto. De

technologische omslag, elektrificatie, kan desgevallend gebeuren met een tussenstap van brandstofcellen/waterstof. Elektrificatie van het busvervoer is een voor de hand liggende kans waarvoor ook een sterke speler in de stad aanwezig is.

Roadmap tot een klimaatneutraal Roeselare

Door de grote energievraag in de stad en de beperkte oppervlakte van het grondgebied ligt de nodige **energieopwekking** in alle scenario's vaak dicht tegen de technisch haalbare potentiëlen. Het geeft aanleiding tot zeer grote investeringen in hernieuwbare energieproductie, met een belangrijke landschappelijke impact die op zijn beurt een 'ruimtelijke ordening van de energie' of energieplanning noodzakelijk maakt.

Op basis van de reductie- en opwekkingspotentiëlen werden twee basisscenario's voor toekomstige ontwikkeling afgeleid: een **scenario EE dat maximaal inzet op energie-efficiëntie**, en een **scenario HE dat maximaal inzet op hernieuwbare energieproductie**. In beide gevallen blijkt dat de speelruimte beperkt is: het scenario EE heeft nog altijd veel HE nodig en omgekeerd. De groei van de stad zet extra druk op de mogelijkheden om zelfvoorzienend te worden op het vlak van energie.

Hieruit, maar ook uit veel andere elementen uit het klimaatproces, blijkt dat Roeselare op het vlak van energie best optimaal inzet op **regionaal samenwerken**. Roeselare kan ook een duurzame netto-importeur van stroom uit het Europese elektriciteitsnet blijven: in principe is door de hoge dichtheid van de stad in vergelijking met andere gebieden in Europa zo'n strategie niet meer dan normaal. De scenario's dienen dan ook geïnterpreteerd te worden als illustratie van twee extremen uit het oplossingsveld. Volledig energieneutraal worden kan, maar is zeer ambitieus. Het is echter ook perfect mogelijk om klimaatneutraal te worden op basis van een blijvende netto import van energie. De toekomst zal moeten uitwijzen welke tussenweg voor Roeselare de beste zal blijken te zijn.

Ons onderzoek omschrijft en duidt aanbevelingen voor **prioriteiten, strategische acties en ondersteunende beleidsmaatregelen die de transitie naar een klimaatbestendige stad ondersteunen**. Transities zijn omslagen in manieren van doen, denken en organiseren die meerdere generaties vraagt om tot resultaten te komen. Roeselare klimaatbestendig maken vraagt daarom vooruitstrevende plannen en een lange termijn perspectief.

Het is belangrijk om steeds rekening te houden met de variërende bevoegdheid van de stad: soms kan ze reguleren, vaak zal ze vooral kunnen faciliteren. De stad zal zorgvuldig de juiste rol moeten vorm geven op het juiste moment en op maat van de context. Daarnaast wordt het belangrijk om de opgebouwde klimaatflow verder te transformeren naar een beleidsstructuur die op permanente basis alle maatschappelijke stakeholders (overheid, burgers, bedrijven en kennisinstellingen) in een krachtig samenwerkingsverband verenigt.

De Roeselarenaars zijn er, met de hen kenmerkende ondernemingszin, klaar voor.

Klimaatbestendig Roeselare

Belangrijke paden:

- Duurzame stedelijke infrastructuur
- Windenergie
- Zonne-energie
- Warmtepompen
- Warmtenet
- Duurzame mobiliteit en logistiek
- Groen
- Waterbeheer
- Lokale voeding
- Vernieuwingsnetwerk
klimaatbestendige stad (P2P)

Colofon

“Klimaatneutraal Roeselare. Beleidsaanbevelingen klimaatplan #VANRSL, een roadmap tot een klimaatbestendige stad.” Deze tekst bevat integrale citaten uit: Klimaat+plan Roeselare een realisatie in opdracht van de Stad Roeselare (bestek ERE/235-2017)

Auteur Klimaat+plan Roeselare: Han Vandevyvere (EnergyVille | VITO)

Met medewerking van: Yves De Weerd, Erika Meynaerts, Erwin Cornelis, Virginia Gomez Onate (EnergyVille | VITO), Pepik Henneman (Meneer De Leeuw), Jan Hooft van Huijsdijnen, Dana Linckens (ABF Research)

Mei 2018